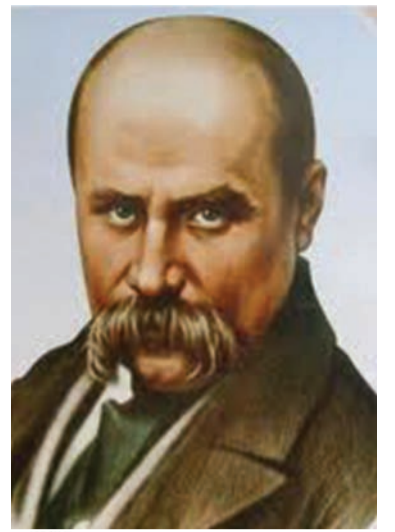




# Український

# ВІСНИК



Часопис Союзу Українців Румунії. Рік видання XXIV. № 19-20 (жовтень) 2017



## Прочитайте:

- ❖ Історична довідка про «Великий терор»
- ❖ Освітній закон – шлях до консолідації української нації
- ❖ 60 років від закінчення ліцею
- ❖ «Берестовий лист» – храм гуцульської душі
- ❖ VII-ий випуск фестивалю «Свято в моєму селі»
- ❖ Погас «Сонячний промінець» дитячої української літератури
- ❖ До 77-го «вирію» Михайла Михайлюка
- ❖ З архівів: Каригідний вчинок місцевих властей з Поляни

# ІСТОРИЧНА ДОВІДКА ПРО «ВЕЛИКИЙ ТЕРОР»

«Великий терор» – масштабна кампанія масових репресій громадян, що була розгорнута в СРСР у 1937–1938 рр. з ініціативи керівництва СРСР й особисто Йосипа Сталіна для ліквідації реальних і потенційних політичних опонентів, залякування населення, зміни національної та соціальної структури суспільства. Наслідками комуністичного терору в Україні стало знищення політичної, мистецької та наукової еліти, деформація суспільних зв'язків, руйнування традиційних ціннісних орієнтацій, поширення суспільної депресії й денаціоналізація.

За період «Великого терору» на території УРСР, за оцінками істориків, було засуджено 198918 осіб, з яких близько двох третин – до розстрілу. Решту було відправлено до в'язниць та таборів (інші заходи покарання охоплювали менше 1 %, звільнено було тільки 0,3 %).

Масові репресивні операції у 1937–1938 рр., за задумом Й. Сталіна, мали завершити двадцятилітню боротьбу з «соціально-ворожими елементами», упокорити населення шляхом масового терору, утвердити авторитарний стиль керівництва та здійснити «кадрову революцію». Підставою для розгортання терору була теза Й. Сталіна про загострення класової боротьби в міру успіхів соціалістичного будівництва.

Офіційно початком «Великого терору» став оперативний наказ НКВД СРСР № 00447 «Про репресування колишніх куркулів, карних злочинців та інших антирадянських елементів» від 30 липня 1937 р., затверджений політбюро ЦК ВКП(б) 31 липня 1937 р. Проте наявні документи НКВД (накази, листування, телеграфи) свідчать, що масові репресії готувалися заздалегідь, а наказом їх лише формалізували.

Наказом № 00447 запроваджувалися ліміти (плани) на покарання громадян. Вироки за I-ю категорією означали «розстріл», за II-ю категорією – на ув'язнення в таборах ГУЛАГ (рос: Главное управление лагерей) НКВД СРСР. Якщо первинний ліміт для УРСР за I категорією становив 26150 осіб, то у січні 1938 р. він був збільшений до 83122 осіб. Із проханням про додаткові ліміти в Москву неодноразово зверталися наркоми внутрішніх справ УРСР Ізраїль Леплевський та Олександр Успенський.

Ще до початку дії оперативного наказу № 00447 особливу увагу було звернено на «чистку» партійних лав та органів безпеки, що мало забезпечити надалі беззастережне виконання репресивних директив центру. А вже у червні 1937 р. розпочались масові арешти. 10 липня 1937 р. політбюро ЦК КП(б)У розіслало по областях УРСР вказівку про формування позасудового репресивного органу – обласних «трійок», створених для спрощення процедури засудження. До складу трійки зазвичай входили начальник обласного НКВД (голова), обласний прокурор та перший секретар обласного або республіканського комітету ВКП(б). Існування «трійок» та інших позасудових репресивних органів повністю суперечило радянському законодавству, у тому числі Конституції 1936 р.

Заарештований був фактично позбавлений права на захист (на адвоката) чи оскарження вироку. Слідчі психологічним знущанням і нелюдськими тортурами «вбивали» з арештованих потрібні зізнання. В 1937 р. дозвіл на застосування методів «фізичного впливу на підозрюваних» (тобто тортур) було дано на найвищому рівні ЦК ВКП(б). Випадки неправомірного засудження вважались цілком припустимими і виправдовувались прислів'ям «ліс рубають – тріски летять».

Часи «Великого терору» у масовій свідомості населення СРСР позначені тотальним страхом та недовірою. Нічні арешти сусідів, підозри колег на роботі, друзів, родичів, пошук шпи-

гунів та шкідників, страх доносів та обов'язок публічно таврувати ворогів народу були повсякденними. Особа могла написати донос на колег, остерігаючись, що ті донесуть на неї першими. Це стало типовим засобом вирішення особистих конфліктів із керівництвом, викладачами, родичами тощо.

Розіграні за сценарієм показові процеси проти керівників/очільників партійних та державних осередків у 1937–1938 рр. передбачали не лише усунення чи маргіналізацію рештків старої еліти, але також здійснення впливу на нових висуванців та суспільство загалом. Участь у цих показових процесах мала засвідчити політичну й ідеологічну лояльність, послух волі вождя, визнання терористичних методів державного керівництва.

«Великий терор» згорнули за вказівкою вищого партійно-радянського керівництва. 17 листопада 1938 р. ЦК ВКП(б) і Раднарком СРСР ухвалили постанову «Про арешти, прокурорський нагляд і провадження слідства», якою «орієнтували правоохоронні органи на припинення «великої чистки» та відновлення елементарної законності. Наступним кроком стала фізична ліквідація безпосередніх організаторів і виконавців «Великого терору».

## РЕАБІЛІТАЦІЯ ЖЕРТВ

Незаконність «Великого терору» визнали ще за часів СРСР після смерті Й. Сталіна, коли в роки «відлиги» провели часткову реабілітацію репресованих. Реабілітаційні процеси другої половини 1950-х – початку 1960-х років мали обмежений характер. Більшість громадян, засуджених за політичними звинуваченнями, не отримали повної реабілітації, а їхні права не були повністю відновлені.

У 1991 році, в останні місяці існування УРСР, було ухвалено Закон «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні». У ньому вперше в Україні законодавчо засудили і відмежувалися від політичних репресій як методу керування суспільством. Але оскільки цей закон ухвалювався ще в УРСР, то певна частина цих репресій, навіть вчинених позасудовими органами, все ще визначалася «обгрунтованими». Відповідно до вимог Закону органами прокуратури та судами впродовж 1991–2001 років було реабілітовано 248 тис. 810 громадян, відмовлено в реабілітації — 117 тисячам 243 особам.

У 2015 році Україна засудила злочини комуністичного тоталітарного режиму Законом «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганд їхньої символіки».

Цього року у Верховній Раді України схвалено в першому читанні розроблений Українським інститутом національної пам'яті спільно з народними депутатами проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури реабілітації жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років» (№ 6574 від 09.06.2017). Законопроект суттєво розширює коло осіб, які підпадають під реабілітацію. Зокрема, в ньому прописана автоматична реабілітація осіб, які були покарані позасудовими органами, право на реабілітацію отримують ті, хто зі зброєю в руках боровся за незалежність України, був ув'язнений, примусово поміщений у психіатричний заклад, трудову армію, позбавлений майна через «експропріацію» чи «розкуркулення», або ж депортований за національною ознакою.

ПОСОЛЬСТВО УКРАЇНИ В РУМУНІЇ

# ОСВІТНІЙ ЗАКОН — ШЛЯХ ДО КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

**О**станнім часом у ЗМІ жваво обговорюється мовне питання у сфері освіти. Це не перша дискусія за часів незалежної України, але нинішня, на відміну від попередніх, відрізняється участю у ній, крім вітчизняних політиків і громадських діячів, навіть очільників сусідніх держав. Ще однією ознакою нещодавно підписаного Президентом України Закону «Про освіту» в новій редакції стала не якась там загальна декларативність, а конкретна, чітка і зрозуміла політика держави, спрямована на укріплення української політичної нації через освітній процес. Закон «Про освіту» засвідчує також, що його розробник і виконавець, у даному випадку — Міністерство освіти і науки України, розуміють проблему, її неоднозначність і складність поступової імплементації новацій в освітній простір.

На цьому тлі видається дивною болісна реакція опонентів закону. Складається враження, що не всі зрозуміли реальну сутність документа або користуються нагодою сподобатися виборцеві, заробити політичний капітал.

Спробую викласти свої думки, зупинившись на чотирьох позиціях.

1. Чим не задоволені опоненти. Узагальнивши, виокремлю дві основні претензії. У першій вказується на нібито позбавлення можливості навчатися представникам етнічних груп рідною мовою з перспективою мовної та етнічної асиміляції. Цілком із цим погоджуюсь, якщо така практика буде введена, і підтвердженням цьому є реальність у сусідніх з нами країнах стосовно української діаспори. Однак у схваленому законі — інші принципи. Вони зважені, відображають інтереси етнічних груп і завдання держави. І в цьому суть другої позиції.

2. Не секрет, що в Україні ось уже більше 25 років відсутня адекватна концепція інтеграції національних меншин з дієвими механізмами її реалізації. Нарешті в освіті вона з'явилася. Держава, по-перше, визнала проблему, існування якої є недопустимим для європейської країни XXI століття, а саме — низький

рівень володіння державною мовою її громадян, а то й повне її незнання. По-друге, держава гарантує підтримку меншитарних мов в освітніх закладах. По-третє, вивчення предметів українською мовою в середніх і старших класах суттєво підвищить рівень знань випускників різних національностей, що забезпечить вищу їх конкурентоспроможність при вступі у вищі навчальні заклади, адже результати ЗНО підтверджують існування цієї проблеми. Залишити її непоміченою, у невирішеному стані, означає невтішну перспективу маргіналізації етносоціальних груп. Дивно, що цього не розуміють противники закону.

3. Досвід наших сусідів. Мовна концепція Міносвіти України спрямована на вирішення проблем, які існують у нашій країні з урахуванням обставин, що склалися. Не бачу можливостей запозичення досвіду сусідніх країн. Різниця в тому, що в Україні етнічні групи є суб'єктом з точки зору соціокультурного виміру. Вони зберегли мову, значну частину обрядовості, специфіку побуту, мають можливість вивчати рідну мову як предмет і навіть навчатися нею. Вони — реальний феномен нашого сьогодення за змістом своєї культури і самосвідомості, а не лише за самоназвою. В сусідніх країнах українці такою суб'єктивністю похвалитися не можуть, хіба що самоназвою, і то далеко не скрізь.

А чому така прискіплива увага політиків цих держав до національних питань в Україні, пояснюється просто. У них, наприклад, з українцями, до повної асиміляції яких залишилося одне покоління, подібних проблем уже не існує, тому впевнені, що адекватних претензій на їхню адресу не буде, тим більше — дій.

4. Одвічне «що робити?». Нам потрібно зрозуміти, що ми перебуваємо у стані міжетнічних, міжкультурних процесів, які розвиваються за своїми законами. Змінити їх неможливо, однак обирати стратегії безконфліктного розвитку спільнот можливо. Мігранти, виходячи із світового історичного досвіду, в інших країнах рано чи пізно асимілюються. Процес асиміляції можна пришвидшити чи уповільнити, використовуючи відповідну державну політику. Держави, які приско-

рювали цей процес, прагнули, як вважали, уникнення сепаратистських проявів чи позбавлення можливостей використання національних меншин як інструменту політичного тиску, в тому числі і ззовні. Інший підхід — у політиці поступової інтеграції етнічних груп у національний простір, якого й дотримується Україна. Він відкриває можливості для розвитку культури представників різних національностей, які опинилися за межами своєї етнічної території, чим збагачують як культуру власного етносу, так і національну культуру країни, де вони живуть. Однак у нашій ситуації виявляється, що знайти компромісне порозуміння, щоб зберегти ідентичність етнічної групи, забезпечити її інтеграцію в українську націю, непросто.

Із власного досвіду знаю, наскільки складне це завдання. Часто буваю в українців північної Добруджі в Румунії, знаю історію та культуру, сучасний стан української діаспори, бачу незворотність завершення процесу повної асиміляції найближчим часом. На рівні емоцій виникає бажання апелювати до держави, й України також. Та усвідомлюю й інший бік проблеми. Ще в 1950-х роках там були українські школи, але тоді українцям сказали приблизно так: якщо хочете, щоб ваші діти мали однакові з румунськими дітьми можливості вступу до вищих навчальних закладів, працювання, передовсім добре вчіть румунську, а не українську. Радикально. Батьки, заради майбутнього своїх дітей, перестали спілкуватися українською навіть у родині. І сьогодні, незважаючи на конституційні права, бажаючих вивчати українську серед українців там мало.

Істина, як завжди, посередині. І новий Закон «Про освіту» відображає такий підхід, який спрямовує розвиток нашого суспільства у державотворче русло, на консолідацію української нації. До середньої і старшої школи діти мають змогу навчатися рідною мовою, а потім удосконалювати державну. А на плечі політиків і на національно-культурні товариства покладаються не менш відповідальні завдання — вклади кошти, матеріальні ресурси у підтримку розвитку традиційно-звичаєвої культури, що має не меншу вагу у справі збереження ідентичностей.

**В'ячеслав КУШНІР,**  
декан історичного  
факультету Одеського  
національного університету  
імені І.І. Мечникова,  
доктор історичних наук

## НА МНОГІ ЛІТА ПИСЬМЕННИКУ І СВЯЩЕНИКУ КОРНЕЛІЮ ІРОДУ

Ніколи не запізно повинувати когось як перейшов вже день його народження.

Корнелія Ірода знають дуже багато людей. Він відомий і за кордоном як талановитий український письменник і перекладач. У серпні ми святкували День Незалежності України, і саме в той день Корнелій Ірод святкував свій день народження, бо цього року йому сповнилося 80. Багато його пізнають та мало знають, що він мій рідний перший брат. Наші матері були сестри, ми народилися в одній хаті в селі Марицеї (повіт Сучава). Провели дитинство в тій самій великій загороді, де було багато фруктових дерев, а недалеко гарний ліс. Корнелій Ірод старший від мене, але я пригадую як він ходив до школи, як любив спортивні конкурси і грав у футбол. В культурній домі відбувалися бали, де сходилася молодь.

Корнелій Ірод закінчив сільську школу в Марицеї, український лицей в Сереті, а в



Бухаресті закінчив два факультети: філологію і теологію. Ми зустрічаємося кожного разу з великою радістю, тримаємо зв'язок по телефону і завжди згадуємо про наші літа, про Марицею, про наш рід.

Тепер, коли він став вісімдесятилітнім, я хочу побажати йому від себе, моєї сім'ї і від нашої родини багато літ прожити в любові, з надією, багато здоров'я.

\*\*\*

Ще хочу поздоровити і пана шеф-редактора «Українського вісника» Михайла Михайлюка, котрий святкував свій день народження 1-го жовтня. Бажаю йому міцного здоров'я, довго прожити у мирі і любові з українським серцем.

**«НА МНОГІ І ЩАСЛИВІ ЛІТА!»**

**ФЕЛІЦІЯ ГРИГОРАШ**

### ТОЧКА ЗОРУ

#### ШАНОВНИЙ ПАНЕ МИХАЙЛЕ МИХАЙЛЮК!

Прочитавши вашу статтю «Верховна Рада ухвалила Закон про освіту в Україні» (У. В. Нр. 15-18 серпень-вересень), я вигукнув: «Неначе пан М.М. написав моєю рукою!»

Після того як наша «Mass media» «вибухнула» проти цього закону, багато моїх знайомих румунів але і «ремунів» (тобто так звані українці) хотіли мене розірвати на шматочки.

Вони, витріщивши очі, казали: – «Коля, адже українці Румунії мають українські школи, чому на Україні румуни би не мали?!»

Тут я їм відрізав: хлопці, в Румунії не існує жодної школи з українською мовою викладання! А що існують школи, де викладається україн-

ська мова як предмет, то правда.

Якщо хтось би поцікавився, скільки шкіл було до їх скасування, де викладалася українська мова, скільки їх було після 1989 року, а скільки існує сьогодні, тоді висновок ... катастрофальний!

Хто винен? У першій мірі «наші» викладачі (одні із них, а число їх досить величезне), закінчивши школи тут чи на Україні, не викладають українську мову!

Чому? Може хтось на це відповісти? Я думаю, що стільки совісті не знайдеться, щоб визнати правду.

Багато з нас дивується, що мадяри наші не дуже володіють державною мовою, тобто румунською.

Тут я розкажу таке: румун, віком 85 р., який прожив своє життя у Сербії, не ходить до церкви, бо там богослужіння ведеться сербською мовою!

Що тут додати?

Я ще маю багато чого сказати, але «Qui prodest?»

Нагадаю ще про одного знайомого, який мені поставив таке запитання: «Ти згідний, Коля, щоб румуни із України вивчали всі предмети на румунській мові?»

Та що це означає? Це означає, щоб вони вивчали навіть і англійську чи французьку мову на ... румунській мові.»

Уяви собі, друже, що закінчивши лицей на румунській мові хтось схоче стати «доктором» чи інженером, льотчиком, і т.д., а іспити на цих факультетах складаються ... українською мовою!

Що ти тут скажеш?

**Микола КУРИЛЮК**

П.С. Якщо хтось із читачів схоче мене «зарізати», то нехай сприймає цей матеріал як «памфлет»!

### ПРОПАВ «БАРВІНОК»?

Беручи участь на фестивалі «Співжиття», XXIV-ий випуск, який відбувся у Радівцях, мене запросили на сцену сказати кілька слів.

Викликали на сцену, бо мене називають «татом» і «мамою» цього фестивалю...

Коли я сказав кілька слів, мене запитали: пане Коля, а де ваш «Барвінок»?

На цей раз я буду коротенький у словах. Якщо буду здоровий і в 2018 році, коли відбудеться XXV-ий фестиваль «Співжиття», тоді я зроблю широке «експозе».

Скажу правду, «Барвінок» це пан професор Дмитро Шведуняк. Першого вересня 1999 р. пан професор вийшов на пенсію, але я, маючи добрі стосунки з паном Шведуняком, він продовжував керувати «Барвінком».

До XV-го випуску, який відбувся у Марицеї (2008 р.), все було у порядку, та після цього пішло стрімголов.

Тут треба багато сказати, але залишу цю справу на 2018 р.

До 2012 р. «Барвінок» (чотири роки) ще був «живий», але після цієї дати все пропало! Від цієї дати вже не було кому займатися культурними справами у громаді Дарманешти!

П.С. Я попросив негостинського поета Михайла Волощука написати про «Барвінок» вірш.

**Микола КУРИЛЮК**

### Елегія Марицейському «Барвінку»

*Повіяв вітер-суховій,  
«Барвінку» зупинив розвій.  
Його пісні вже забувають,  
Бо їх на сцені не співають.*

*Був гарний він, мов цвіт лілеї,  
І буйно цвів у Марицеї.  
Піснями розстелявся всюди,  
Ішли вони у світ, між люди.*

*У дев'яносто першій році,  
Не в полі і не на толоці,  
Його для пісні заснували  
І в Марицеї привітали.*

*І з того дня – треба сказати  
На сцені став він виступати –  
На «Співжитті» у Марицеї  
І вісім років жив для неї.*

*А потім це село забули,  
І ньому «Співжиття» «заснуло».  
Зів'яв «Барвінок» ніжно-світлий,  
Талановитий і привітний.*

*Тепер до інших сіл рушає  
І Марицею обминає,  
Немов «Барвінок», наче з дива,  
Перетворився на кропиву.*

*«Барвінком» керував роками,  
Збагачував його піснями,  
Талановито, не будь-як,  
Наш славний Митро Шведуняк.*

*Сказати мушу, слово честі,  
Він був із ним і в Бухаресті,  
Був в Чернівцях, на Україні,  
Себто на милій Буковині.*

*Питають наші люди всюди:  
«Барвінок» оживе, ще буде?  
Ще буде фестиваль у Марицеї,  
Чи інших сіл це привілеї?*

*Надія ще жива, не гасне,  
Бо пісня – то є річ прекрасна.  
«Барвінок» існував для неї  
І славу приносив він Марицеї!*

**Михайло ВОЛОЩУК**

# До 77-го «вирію» МИХАЙЛА МИХАЙЛЮКА

*«Лелеки, лелеки,  
Близькі і далекі,  
Мені ви принесли  
Родинний привіт;  
Пелюстки троянди,  
І спогади чисті  
Моїх юних літ!»*

(Михайло Шушкевич – Лелеки)

Якщо вважаємо вірним твердження, що живемо у бінарному світі, то стає аксіомою висновок, що єство людини поєднують тілесна і духовна, або земна і небесна, видима і невидима бінарні енергії. Але вони діють у постійному взаємовпливі, гармонізують, коли за основу ставлять засаду Правди і будують внутрішній Космос людини, руйнують одна другу, коли застосовують вабливі грані псевдо-Правди, руйнуючи людське єство його внутрішнім хаосом.

До 75-ої річниці з дня народження Михайла Михайлюка, видатної постаті сучасного українського духовного надбання, я пробував вловити-виявити оту земну, видиму частину його єства-особистості, свідомий того, що відокремити її від небесної, невидимої частини неможливо, абсурдно навіть, якщо основуєшся на його творчості. Але наголошувати на одну чи другу із частин дозволяється у вільному світі!...



\*

З любові до акуратності уточнюємо, що поняття «бузьок – журавель», хоча основуються на певних схожостях, є відмінними. Названий народом «бузьок, бузько, бусол, боцун, гайстер, чорногуз», а науково – «лелека білий», належить до роду «Сіконія сіконія». Трипільські племена вважали його своїм тотемом. В українців – святий птах, символ праці і відданості, любові до рідного, сімейного кохання, плодючості. Це синантропічний птах – селиться якнайближче до людей. На зиму летить у вирій (рай у повір'ях слов'ян), міграція долає віддстань і понад десять тисяч кілометрів.

Журавель належить до роду «Грус». Найдавніші сліди-рештки сягають 12 мільйонів років. Журавлина пара – символ вірної любові, один журавель – символ сторожості. Тринадцяте вересня – День журавля, прийнятий цілим світом.

\*

Мій високоповажний друг Михайло Михайлюк – то Журавель, то Лелека, а найчастіше окрилений іноходець, – вживає обидва поняття в своїх творах. Коли тілом-думкою біжить-летить на рідну Буковину до батьківського порога, то стає бузьком, а коли думкою піднімається до лазурних просторів духовності, то світловказом стають йому журавлині ключі: **«Журавлиний ключ. Мов штик устромлений у даль пробігає тінню по землі, відбивається у твоїх очах. Він промайне і над твоїм рідним домом, Михайле Дорундо. Чи не тому щовесни вбираєш у себе журавлину невтомність і жагу лету? Небо тулиться до твоїх очей, якусь мить вони упиваються його бездонною синню, і знову залишається тільки тополя»** («Не вір крику нічного птаха», ст. 8-9). Зображення тополі сугерує тут драматичне поєднання земного і небесного в єстві Михайла Дорунди, розповідного альтер-еґо автора, те стремління до духовних висот, котре без енерготворчої рідної землі та без животворчої води з «криниці з-під каменя» не змогло б наслідувати циклічно лет журавлів.

Журавлі, бузьки – це таємні і чудові птахи, і ця істина увійшла в єство Михайла ще з юних літ: **«Бузьки ж святі птахи... Старий Мандюк знав те, і навіть нам, дітям, колись розказував... Перед Божим птахом він не соґршив, поклав гніздо на місце, прутика у нім не зрунтав, цілу весну визирав їх,... тому й не погорів вуйко, коли горіли його сусіди Івончуки, хоч вітер бухав вогнем у бік його обійстя»** (ст. 17). Пізнання всесвіту для малого хлопчика починалось розтаємниченням навколишнього світу, а розуміння-наука ґрунтувалась на незаперечних відносинах між причиною і наслідками. Цей життєвий вишкіл пройшов успішно Михайло, бо знаходився постійно під виховною опікою родини – **«Бабуся визирала у вікно, бачила бузька і з полегкістю хрестилася, бо коли птах у своєму гнізді, нічого лихого через ніч не може статися»**

Євсебій ФРАСИНЮК

Фото автора

(Закінчення на 16 стор.)



Лейтмотивом тієї частини постав кінь – принаймні в романі «Міст без поруччя» (Критеріон, Бухарест, 1988) – тому що **«Михайло любить коні і любить їх і досі, а десь там, в таємних глибинах його єства, вони пасуться, вибрикують, запряжені до фіри чи брочки або напружені в плузі, бо з дитинства відчував, що кінь це символ енергії і сили, вірності і відданості в праці, надійного помічника хліборобів, воїнів, навіть богів.»**

А до 77-ої річниці з дня його народження пробує вловити-виявити оту другу частину – небесну, духовну, лейтмотивом якої постає бузьок – журавель, принаймні в романі «Не вір крику нічного птаха», (диалогія «Немилосердні наші ранки», Мустанг, Бухарест, 2001).

# 60 РОКІВ ВІД ЗАКІНЧЕННЯ ЛІЦЕЮ

**Н**аша бажана зустріч після таких круглих років таки відбулася!

Лише сталося це вже не так, як нам мріялося колись, бо ми, випускники 1956-1957 рр., не зібралися в місті, де навчалися, нам не вдалося ще раз засісти за партами нашого бувшого класу в колишнім будинку Серетської української середньої школи.

Та навряд чи ми змогли би насправді «повернутися» в наш далекий світ шкільної зеленої молодості, навіть якби зустріч мала відбутися в Сереті! В тім улюбленім нами будинку, який був піднятий ще за імператора Франца Йозефа в 1888-1889 рр., діє тепер румунська загальноосвітня школа імені Петру Мушата, для ліцею був збудований новий будинок імені Лацку Воде.

**Т**о ж зустрілися ми за благородною ініціативою колеги Аспазії Сесерман у Сучаві 9 вересня в будинку СУРу, де нам пощастило таки почуватися в ріднім доквітлі.

На жаль, нас зібралося зовсім мало, бо не всі колеги (які ще живуть) зуміли вшанувати таке важливе запрошення. З нашого випускного Х-го класу, який налічував 23 учнів, вже відійшли у вічність 11 колишніх колег: Абрам'юк Мірча, Бичісник Микола, Козминюк Юрій, Думітращук Теофіла, Гренюк Василь, Мачужик Іван, Матей Павло, Мельничук Євдокія, Мельничук Вікторія, Свідрак Іван, Шовкалюк Павло. Задля увічнення їхньої пам'яті були запалені свічки. Також була хвилина мовчання. (На попередній ювілейній зустрічі були прочитані такі рядки, складені Павлом Шовкалюком, для тих, що вже відійшли в потойбіччя:

*Покійних ви не забувайте,  
Слізьми покрийте їм могилу:  
«В спокої й мирі спочивайте!  
Їх, Господи, усіх помилуй!»*

**З**тих 12-ох, яким, як писав колись Павло, «судилося ще жити», прибуло до Сучави лише шість, хоч друга половина бракувала без серйозних мотивацій. Двоє з них ні раз не прибули на наші попередні зустрічі (через 10, 20, 30, 40 і 50 років): це були Костюк Феліція та Сакалюк Михайло. Інші двоє знаходяться, справді, в досить немічній стані здоров'я: Абрам'юк Домніка та Корнійчук Лідія. Проте останні двоє були відсутніми безпричинно: Георгійчук Василь та Попович Іван.

А тепер слідують вже похвальні оцінки про тих, які постаралися не втратити таку рідкісну нагоду поспілкуватися з колишніми однокласниками після шести десятиліть від нашого розбігу по дорогах бурхливого життя. Насамперед слід почесно написати ім'я Аспазії Сесерман-Регуш, яка успішно попрацювала, щоб подія відбулася в добрих умовах. Допомогла їй в цій справі Марія Гуцан-Кваснюк, яка проживає також

у Сучаві. З Серету прибула тільки Домніка Матейчук-Тофан, з Негостини Василь Фрасинюк, з Ботошан Іван Фрасинюк, а з Онешт Валерія Чернівціян-Шовкалюк.

**В**порівнянні з попередніми, теперішня зустріч видалася досить скромною. Попередня ювілейна зустріч, 50-літня, була організована та керована Павлом Шовкалюком. Тоді усіх нас чекало чимало різних сюрпризів, з яких варто згадати хоч такі подарунки для всіх присутніх, як: гарно складене запрошення, яке вміщало і маленький вірш Павла, потім фотокопія картини нашого випуску, ксерокопія нашого каталога, зі всіма тодішніми оцінками, а нарешті Павлова збірка поезій «Перехресття», яка саме в тому році була надрукована. На жаль, під час теперішньої ніхто вже нічим не хвалив себе або других. Наприклад, ніхто не згадав навіть про таку радісну культурну подію, як видання Українсько-румунського словника, автором якого є наша колега Аспазія Сесерман. Тільки я поспробувала поскаржитися, що не стала гідною за ці аж три минулі роки видати Павлову автобіографічну книжку, яку я повинна була би подарувати кожному із присутніх, бо так мав би зробити він сам, якби йому ще пощастило бути. Колегам я лише «показала» її в електронній формі, тримаючи в руці електронний стік. Таким чином я пообіцяла зробити це, як Бог допоможе, через рік, бо всі ми домовилися зустрічатися відтепер кожного літа. Ніхто не знає, чи доведеться ще комусь діждати ювілейної зустрічі, через ... 70 років від закінчення ліцею! Павло мріяв і про таке, бо ось що написав ще в 2007-ім році:

*Ми обіцяємо ніде, щоб не забуть  
Клепсидру втихомирити спокоем:  
Щоліта в радості стрічатись тут –  
Й тоді, коли залишимося лиш ... двоє!*

**А**ле слід підкреслити те, що й наша скромна зустріч не проминула без певних світлих моментів, які підвищили емоційний стан учасників. Іван Фрасинюк зустрічав кожного запрошеного жовтою хризантіною та шоколадом. Протягом наших співбесід кожен постарався показати спеціально підібрані давні фотографії, які нас радісно дивували, бо не всі були нам знайомі. Тому ми й пильнували «присвоїти» багато з них, фотографуючи модерним телефоном. Але найвищий сюрприз зробила нам Марічка Гуцан, яка придумала запросити на зустріч і когось, що не був з нами в класі, але був чоловіком нашої покійної колеги-вчительки Евдокії Мельничук-Бербенчук, котра, до речі, дуже гарно співала. Її чоловік, Ілля Бербенчук, теж бувший учитель, не прибув з порожніми руками, приніс нам дорогий подарунок: запис з прекрасним голосом покійної, про яку панотець сказав, що перейшла 11 років тому співати Богові.

**Т**а пан Ілля прийшов на нашу зустріч не сам, а з своїми дочками Ліліаною і Нарчісою та єдиною внучкою Марією. Як доньки, так і внучка, перейняли талант співу від Доці, так що нам пощастило про це таки тоді переконатися. На пам'ять мами дівчата гарно заспівали дві українські пісні: «Іване, Іванку» та «Сиджу тай думаю». Також, всі вони, чоловік, доньки і внучка, роздали присутнім поминки, а з цієї нагоди виконали по-українськи «Отче наш». До того всіх нас зворушило й те, що одна з дівчат, Нарчіса, дуже подібна і фізично на свою маму, так що всім нам здавалося, ніби перед нами стояла наша колишня колега в роки шкільного періоду.

**Ц**е був найкращий момент нашого свята – наполовину сумний, наполовину веселий. Він оптимістично завершив наше здибання, тому що обидві доньки (одна з них учителька української мови, бува студентка філологічного факультету в Сучаві) обіцяли стати активними учасницями славного Сучавського вокального гуртка «Свекрухи», який, до речі, саме тепер і потребує збільшення свого колективу. Сестри обіцяли, що будуть приходити на репетиції в суботу та в неділю. Хоч вони обидві ще молодого віку, це не завадить імені гуртка, бо ж віртуально всі жінки носять в собі певну «натуру» справжніх чи будучих свекрух. Ім'я гуртка вже дуже знайоме, тому 16 років він був заснований сестрою Аспазії Сесерман Аурікою Гуцан. Така вдала назва гуртка було знайдене Корнелієм Регушом, тому була би велика шкода її замінити!

Після такого зворушливого моменту почалися наші милі шкільні спогади. Деякі з нас мали потяг говорити багато, деякі вибрали помовчати, а інші пробували зостатися в певній рівновазі. Я знаходилася в не дуже приємній стані, бо вперше прийшла на зустріч без Павла. Коли ми провели момент мовчання, я думала, що для мене смуток тяжчий, бо подвійний: і за колега, і за чоловіка.

**О**собисто мене трішки здивувало те, що не дуже показно виходило, що ми були випускниками українського ліцею. Щоправда, бесіди велися чистою українською мовою, хоч між присутніми були й такі, які слабо її розуміли. Проте, ось, ніхто не сказав жодного слова про наші українські газети, ніхто не поминав ні про те, що хотів би написати і про нашу зустріч в цих часописах. Тому я і подумала все-таки написати. Може, хтось і прочитає ...

Між присутніми була запрошена й молоді лікарка Лавінія, внучка Марічки Гуцан. Та зробила для нас чимало фотографій, а потім вислала декілька й мені. Тепер посилаю їх вам, може, якісь і знадобляться для моєї статті.

Валерія ШОВКАЛЮК

# «БЕРЕСТОВИЙ ЛИСТ» – ХРАМ ГУЦУЛЬСЬКОЇ ДУШІ

24 вересня в гуцульському буковинському селі Ульма, у несприятливу погоду, відбувся IV-ий випуск фестивалю «Берестовий лист». Село Ульма знаходиться на північному заході Сучавщини, де входить в Румунію річка Сучава. Можна сказати, що це історичне місце, бо тут була лінія фронту першої і другої світової війни. Ці місця відомі ще за часів молдавського володаря Штефана Великого, тут, за 300 метрів від румунсько-українського кордону, знаходиться Церква із храмом «Різдво Пресвятої Богородиці», як кажуть гуцули – «Другої Богородиці», збудована 1630 року без ніякого цвяха. Це на пам'яток нашого українського православ'я, який входить до протекторату ЮНЕСКО.

Існують писемні джерела, що цей Божий храм відвідав імператор Франц Йосиф у селі Селятині (тепер Україна).

Гуцули побожні люди, виховані християнською православною вірою. Вони везли мертвого волами по 40-50 км. з дому до церкви, лиш би поховали покійного там, де йому «приписано» – на цвинтарі біля Божого Храму. Дорога не була легка. Мертвого везли два дні. Отець, почувши трембіту, ждав мертвого край села і робив 12 опроводів, останній опровід (як кажуть гуцули) був над могилою.

Як гонорар отцеві-пароху, гуцули дарували воли з умовою, щоб отець після 40 днів здійснив Божу Службу і «запечатав» гріб, тобто могилу покійного.

Подав я цей момент із життя гуцулів в минулому, аби доказати, що тут, у горах, красива не лише природа, гарні й люди, із своїми звичаями та мистецькими творіннями, що тут існує матеріальна та духовна культура, а гуцули своєю натурою прагнуть жити і творити вільно. Румунський поет європейського масштабу Михайл Емінеску, переходячи частину Гуцульщини, запитав, що гуцул старається проживати вільно, – як «птаха неба». Хто каже, що гуцул «бунтар», помиляється. Він не «бунтар», а борець за правду, за вільність людини.

Багато з цих характерних рис збереглися і до сьогодні. Жити і творити в горах, в недоступних ізольованих місцях – це не відсталість, напівдикість, а просто місце вільного проживання. Гуцули любителі книжки, їх діти ходили щоденно пішки до школи, які знаходилися на великій відстані, з метою навчитись «книжки», а багато гуцулів, голов-но чоловіків, були самоуками.

Влітку чи в холодну пору гуцули беруть участь в селі у різних подіях, а фестивалі, організовані Союзом українців Румунії, знаходять доми культури переповнені. І цим разом гратулюю центральне керівництво нашого Союзу, що заплановує і проводить різні події в ізольованих селах і присілках. Прикладом є присілок Площі, який знаходиться в горах за 120 км від муніципію Сучава – столиці повіту.

Ульма також одна із гірських громад Сучавщини. В несприятливу погоду на фес-

тиваль «Берестовий лист» IV-го випуску прибули артистичні гуртки із міста Серет, формація «Коломийка», керована викладачем музики Зіркою Янош, а другий гурток, також серетський – це вокально-інструментальний чоловічий гурт, інструктор Віорел Гуцану, інструментально-вокальний гурток «Ізворашул» гімназійної школи села Ізвореле Сучевей, підготовлений отцем-парохом Валентином Петром Арделяном, танцюристи гімназійної школи с. Киндешти Ботошанського повіту, одягнені в нових козацьких костюмах, вокальний жіночий гуцульський гурт «Полонинка» із села Палтіну, інструктор професор Ілля Савчук, шкільний повітовий інспектор з менеджменту та меншин Сучавського повіту.



«Доброї днини вам, гуцули громади Ульми, – вітаємо вас, моїх односельчан, гостей із сусідніх сіл, запрошених на фестиваль «Берестовий лист», висловився Юрій Чига, запросивши шкільного інспектора, голову Повітової сучавської організації Союзу українців Румунії Іллю Савчука до вітального слова пана і водночас бути керівником розгортання фестивалю.

Ілля Савчук в першій мірі передав привіт від пана Миколи Мирослава Петрецького – голови Союзу українців Румунії, депутата в Румунському Парламенті від українців Румунії. «Засновниками фестивалю «Берестовий лист» були Степан Ткачук, перший голова Союзу українців Румунії, та бувший примар Іван Баган, котрі, на жаль, відійшли у вічність» – сказав Ілля Савчук.

Дальше виступив Михайл Міхаєску-Анюк, представник Сучавської префектури, котрий сказав, що українська меншина є після мадярів і ромів за офіційними даними перепису населення із 2012 року. «Я впевнений в тому, що українців на Сучавщині є багато більше, ніж приблизно 6000 записаних. Лиш громада Дарманешти має понад 5000 чоловік, переважно українців. Такий був вибір наших земляків, мусимо його признати», – сказав пан Міхаєску, котрий подякував керівництву повітової організації СУРУ за плідну співпрацю із Префектурою.

Ілля Савчук старався, і йому вдалося, вести оперативну програму – дві години із половиною.

Я був присутній майже на всіх фестивалях, організованих СУРОм у Сучавщині і постараюся об'єктивно представити мої враження.

Сьогодні Сучавщина має дуже талановиті артистичні гуртки. Це не лише моя думка, моє констатування. Олександр Масляник, письменник, заслужений журналіст України, головний редактор журналу «Гражда», що виходить у Львові, видавець, власник видавництва «Тиса» зі Львова, разом із генеральним директором Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Йосипа Кобринського із Коломиї, др. Ярославом Ткачуком цієї весни були учасниками свята Івана Франка, організованого Бухарестською організацією СУРУ, відвідали кілька сіл Сучавщини, де бачили кілька артистичних гуртків і на пленумі XXI конференції в рамках XXIV-го випуску Міжнародного фестивалю Гуцулія, що відбувся 11-13 серпня 2017 р. в Коломиї, сказали публічно,

що в Румунії всі меншини фінансово підтримані державним бюджетом для розвитку традицій та обрядів кожної меншини. Виділені суми залежать від числа кожної меншини, а українці є третьою меншиною, після угорців та циганів, що у Сучавщині існують ансамблі на високому професійному рівні, які будь-коли можуть бути серйозними конкурентами із державними чи приватними

професіональними гуртками з України. Шановні гості дали, як приклад, ансамбль «Козачок» із буковинського села Балківці, приготовлений фахівцем-хореографом Петром Шойманом.

Формації, присутні на фестивалі «Берестовий лист», оновлюють свої репертуари.

На високому рівні цього разу представилися перед публікою солісти Катерина Анич і Константин Мойса із Палтіну та Чумирни, В. Скутелніку із Киндешт Ботошанського повіту.

Солістка Лоредана Мендріштяну, молода викладачка української мови та літератури гімназійної школи с. Калинешти-Купаренка, своїм надзвичайним голосом і українською сучасною піснею зачарувала присутніх в домі культури с. Ульма.

А що можна сказати про діточок гуртка «Ізворашул», котрі знаменито у 6-7 років виконують українські мелодії на мандолінах? Це труд і любов, компетентність отця-пароха Валентина Петра Арделяна, сина отця Івана Арделяна із гуцульського села Бистрий, що на Мараморощині, а тепер служить парохом у Ізвореле Сучевей.

На жаль, несприятлива погода перешкодила урочистій ході формаціям в традиційній убері центром села Ульма.

Юрій ЧИГА

# VII-ий випуск фестивалю

## с. Балківці – Сучавський повіт, 1 жовтня 2017

Людина спостерегла з найдавніших-давен, що народження як її, істоти, так і роду чи народу, але й появилення-заснування країни чи окремої місцевості, не відбувається без Божого веління. Сугеровано-зазначено це в міфах та легендах родів, племен, народностей, країн, міст чи сіл. Залучення божества до народження-сотворення забезпечує статус незаперечного права на існування, а супротивлення або нищення святого веління в релігійних віровказах – до Магабхарати і після неї – вважається непростимим гріхом.

В християнській релігії церква стала віхою Божої волі, а мешканці будь-котрої місцевості встановлюють головним святом їхнього ойкумена дату освячення тамтешнього Господнього храму, число яке ототожнюється, взагалі, із значними святом християнського календаря. Газдам-віруючим давнього українського села Балківці – згадане в грамоті 1470 р., – пощастило прийняти за найголовніше свято – Свято Покрови Пресвятої Богородиці – 1 жовтня за ст.ст., день освячення їхньої церкви, побудованої в 1876-1883 рр.

\*

Ось які відомості подає Українська Православна Церква у книзі «Короткі відомості про свята православної церкви» (Київ, 1992): «За царювання Льва шостого Філософа (886-911), у 910 році, під час вторгнення сарацин до Грецької імперії, св. Андрій Юродивий та його учень Єпіфаній перебували першого жовтня в Констан-



тинопольському храмі, де зберігалась риза Богородиці. Під час всеношного недільного співу побачили в небі чудесне з'явлення Пресвятої Діви Богородиці в оточенні пророків, Апостолів та Ангелів. Вся осяяна сонячним світлом, вона молилася за грішників і покривала християн чесним своїм омофаром. Побачивши це з'явлення, Андрій запитав свого учня Єпіфанія: – Бачиш, брате, царицю і Богиню всіх, яка молиться за весь світ? – Бачу, святий отче, і жахаюсь! – відповів йому Єпіфаній. З'явлення було прославлене спочатку тими, що молились в храмі, а згодом в усьому Константинополі». (ст.42)

Для нас, українців, це свято має і окремі конотації. Вище-зазначена книга ще уточнює: «На Запоріжжі була церква святої Покрови і запорізькі козаки вважали святу Покрову своєю покрови-



телькою. Існує переказ, що після зруйнування москалями Запорізької Січі 1775 року козаки, які подалися за Дунай під ласку турецького султана, взяли з собою і образ Пресвятої Покрови» (ст. 43).

Після відновлення української державності та суверенітету, в 1999 році свято Покрови постановлено як **День українського козацтва**.



За указом президента України Петра Порошенка в 2014 році свято Покрови оголошено як **День захисника України**.

\*

Гідні нащадки своїх батьків, молоді балківчани, в почесі примаря – **Василь Шойман** – чи педкадрів – **Петро Шойман, Конвалія Григорійчук** – за підтримкою мерії, місцевої ради, місцевої організації СУРу та оргкомітету культурного товариства «Козачок», в сьомий раз зуміли піднятися до рівня справжнього свята душі і духу.

Зазвичай, свято розпочалось святлітургією в місцевій церкві, відправленою отцем-парохом Козміном Куку, молодим служителем Божого слова, який лише за кілька років пастирства в Балківцях



заслужив особливу шану парафіян своїм ставленням до церкви, до людей, своїми лагідним словом та розумною порадою, а ще тим, що будучи румуномовним, вивчив за короткий час і промовляє під час святслужби кілька тропарів і українською мовою – рідною мовою більшості балківчан.

З п'ятнадцяти годин на сцену, улаштовану в центрі села біля примарі, ведуча урочистого концерту на честь свята Конвалія Григорійчук запрошує на сцену примаря Василя Шоймана, його заступника Юліяна Кідешу, директора школи Секстілію Герасе, отця-пароха Козміна Куку та режисера спектаклю Петра Шоймана, котрі привітали гостей та місцевий люд, побажали всім здоров'я, щастя, радості і миру, запевнили, підтримці і в подальших випусках.

Вшанували свято села Балківці десять колективів – ансамбль «Серет» та чоловічий вокальний гурт «Буковинська любов» з м. Серету, місцевий ансамбль «Козачок», ансамблі «Гайок» з Дорнешт,

**Євсебій ФРАСИНЮК**

Фото автора

(Закінчення на 9 стор.)



# «СВЯТО В МОЄМУ СЕЛІ»

(Продовження з 8 стор.)

«Дубочок» з села Кажвана, «Червона калина» з Негостини, «Буковинські квіти» з м. Радівці, «Троянда» з с. Калафіндешти, вокальний гурт «Негостинські голоси» та спортивний клуб «Гонг Га» з



м. Радівці, котрий представив, головно для молоді, ряд прийомів з рукопашної боротьби.

Зачарували присутніх особливими виступами солістка української народної та естрадної музики Лоредана Мендріштян та солісти румунської народної музики Марія Захаріє і Григорій Герман.

Утримували високий настрій танцювальні колективи, виконавці сягали не раз майстерності, а різнобарвні народні костюми створювали казкові картини, в яких сміливі витязі-кавалери змагались хоча

б за усмішку, а може й руку, чарівних красунь.

Побутові пісні «Негостинських голосів», наприклад, не раз викликали в очах старшого покоління миготіння слізних зірок, прихованих десь у куточках далеких спогадів молодості.

Любовні пісні миттєво піднімали молодь до танцю, а оплески та повторні домагання не стихали.

Дітвора розважалась на площадці для своїх вибриків, а родичі насолоджувались і одним, і другим спектаклями.

Сутінки підкрадались якомось несміливо, навіть його величність Сонце не хотіло сковзнути поза обрій, щоб не втратити жодного із виступів, бо свято було і залишилось яко свята річ як для людини, так і для обожнених складових природи !...



## МИ БУЛИ В БАЛКІВЦЯХ НА ХРАМУ

Людно було у Балківцях (повіт Сучава) 1 жовтня, коли святкується церковний храм. Гарна погода, люди зійшлися рано в неділю на службу божу до церкви. Великий собор священиків правив святу літургію по-румунськи і по-українськи. Був присутній священик



Даніел Петрашук із Негостини, котрий править службу божу двомовно. У балківській церкві людей зійшлося дуже багато. Діти, дорослі і старші були в традиційній українській носі.

Після церковної служби сторонські люди пішли храмувати до своїх рідних і знайомих, а потім, десь від полудня, почалися великі сходи в центрі села. Тут була поставлена велика сцена, прикрашена скорцями і квітами. Почався спектакль з участю 10 гуртків пісні і танцю. Співали по-українськи і по-румунськи. Проф. Петро Шойман був «винин» у тому, що так гарно все відбулося. Ведуча програми була проф. Конвалія Григорчук – голова місцевої організації СУРу. Вона представила всіх запрошених, насамперед запросила на сцену примаря, віцепримаря, директора школи і сільського священика, які побажали успіхів і веселої забави на храму.

Український вокальний гурт «Негостинські голоси» відкрив програму піснею «Зелене жито, зелене, хороші гості у мене». Заспівали і таку пісню, що старші люди плакали. Жінки і чоловіки порозуміли месаж пісні і втирали сльози, які капали з очей. Ще не пропали і не пропадуть ті люди, що відчувають українську душу, український рід, а в їх грудях ще б'ється українське серце.

1. Пийти, браття, горівочку,  
Як ті гуси воду,  
Тяжко жити на чужині  
Без рідного роду.

Прийдіть, прийдіть ви до мене  
На рокові свята.

2. А хто має маму й тата,  
Є з ким повгорити,  
А хто має браття й сестри,  
Є з ким си сходити.

4. Сестро наша, сестро наша,  
Сестро наша рідна,  
Як до тебе приходиш,  
Як ти така бідна?

3. Браття мої, браття мої,  
Браття соколята,

5. Я горівки пристараю,  
Хліба роздобуду,  
Лиш най я си, браття мої,  
З вами си набуду.

Пісня називається «Пийте, браття, горівочку».

Всі пісні, які наш гурток співає, записані від старших людей села Негостини.

**ФЕЛІЦІЯ ГРИГОРАШ**

Фото авторки



# ЯК МОЖНА ВИХОВАТИ ЛЮБОВ ДО БОГА У НАШИХ ДІТЕЙ

Нераз чути у розмовах наших християн: «Дав мені Бог п'ятеро діточок», або «Обдарував нас Бог повною хатою дітей». Ці вирази та багато інших щодо дітей, їх число в сім'ї, доказують, що діти – не тільки наші, а й Божі, тому і ставлення до них має бути як до Божого дару. Я не теолог, але як учитель старшого віку і дідусь, заінтересований і в релігійному та духовному вихованні дітей, порівнюючи колишні часи із нинішньою реальністю. Після Румунської революції скрізь, на різних зібраннях, ішла бесіда, що взагалі молоде покоління погано виховане комуністичним режимом, що неприємні випадки у вихованні дітей, порушення моральних норм є результатами комуністичного виховання, що в аналітичних програмах навчання бракувала релігія.

Незабаром сповняться 30 років, відколи у державних та приватних навчальних закладах функціонує нова система – демократична щодо науки та виховання, де релігія включена, як обов'язковий предмет. Та можемо бути задоволені результатами відносно навчання та виховання?

Під час Господнього Воскресіння молоде покоління «набувається» у різних клубах – це результат нової демократичної системи навчання та виховання дітей, молодого покоління? Споживання алкоголю, тютюну і навіть наркотиків – це наслідки нової демократичної системи?

Актуальний стан виховання та навчання треба уважно проаналізувати, по-моєму, навіть зробити паралель сучасності із минулим, але з великою об'єктивністю. Я, правда, маю ще залишки минулого, коли не було інтернету, а підготовка учнів та студентів ішла на підставі підручників, без готових аналізів текстів, розв'язання вправ та задач, яких знаходимо по інтернеті, а учні тільки переписують, навіть не знають, не бачили обкладинки роману, посібника із математики чи іншого предмета.

Із релігійної точки зору, фактично, батькам довіряється дитина, яку вони мають, оберігати, виховувати і допомагати їй у волі Божій, щоби у дитині прославився Бог. Дуже важливе і відповідальне завдання. Батьки покликані виховувати дітей. У слові «виховання» є

слова «ховати», «берегти».

Діва Марія, народивши Ісуса, почувши від пастухів небесну вістку про Немовля, передану Ангелами і «заховувала всі ці слова в серці своїм» (Лука 2,19). Праведний Йосиф, почувши від Ангела про небезпеку для дитини, теж заховує Матір і Немовля, втікаючи до Єгипту.

Першим завданням для батьків є «заховувати» дитину у своїм серці, пам'ятаючи, що вона дана Богом. І забезпечити, захистити її від злих сил,



які можуть зашкодити дитині.

Святий праведний Йосиф і Діва Марія об'єднані спільними рисами – вони чують вістку Ангела і виконують волю Божу. Тому, з релігійної точки зору, як пише в Святому Письмі, в кожній людині звучить голос Ангела, який звіщує Богу щодо неї, це перший голос совісті. Слухаючи Ангела, ми можемо чути голос Бога в глибинах власного серця, в якому Він живе.

Зміст життя людини-християнина полягає в тому, щоб пізнати Ісуса Христа, Який явив нам через Себе Бога Отця і досконалу людину, будучи істинним Богом та істинною людиною.

Ісус Христос – це взірець, наслідуючи Котрого, людина може досягти вершини досконалості – Богоуподібнення. В

цьому процесі вдосконалення до стану подоби Божої людина стає щасливою і реалізує своє призначення в житті.

Кожна людина прагне, незалежно від християнських вір: православних, католиків, протестантів чи нових культів, котрі вірять в Ісуса Христа, в його науку, щоб їхня дитина була щасливою, а правдиве щастя – блаженство досягається тільки в Ісусі Христі, бо Він відновив той стан людини, втрачений через гріхопадіння. Тоді людина була задумана та створена, а Ісус Христос відкрив їй дорогу до вдосконалення.

Це все написано на підставі Святого Письма, а людина прагне конкретних знань у вихованні дитини.

Найглибші переживання з наймолодших років впливають на все наше життя. Ми пам'ятаємо тембр голосу, запах, рук, одяг, очі наших бабусь і дідусів, мами і тата, виховательок та вчителів.

Коли дитина виростає вихована в атмосфері любові, поваги, довір'я, відповідальності, щирості, любові до ближнього, в молитві, це все стає її найбільшим надбанням, так сказати – життєвою базою і точкою опори на ціле життя.

Теологи, педагоги вважають, що найважливішим засобом виховання є її систематичне перебування в Літургії, участь у соборній молитві і Святому Причасті разом зі своїми рідними і спільнотою вірних. Вище згаданий метод корисний, але дітям вже шкільного віку. У церквах моєї громади вже закорінені звичай брати до церкви малих дітей. Це, по-моєму, нічого не має із духовним вихованням, а до того ще чути: «Будь чемним, бо *Doamne-Doamne* бачить, що ти нечемний і за це тебе виб'є».

Тому, по-моєму, треба брати дітей до церкви, але вже тоді, коли дитина розуміє, що Церква – це Божий дім, не зал іграшок, як у городчиках.

Щоб дитина зрозуміла, що таке Божий храм, родичі повинні виховувати її дома і коли вже доходить до певного віку можна брати й до церкви, розказати про церковні речі, для чого вони.

Під час Служби Божої серце людини наповнюється миром Христовим, яким Він надихнув людство після Воскресіння. Мир душі – це стан, в якому Бог може найефективніше діяти в людині, проявляючи в ній свій образ і творячи в ній свою подобу. Тоді дитина відкрита для дії Святого Духа, який відкриває в глибинах дитячого єства Божественні програми розвитку і сіє зерно, яке буде проростати в Царство Боже, з'єднуючи зелене з небесним.

**Підготував Юрій ЧИГА  
за допомогою Святого Письма  
та інших матеріалів**

# ПОГАС «СОНЯЧНИЙ ПРОМІНЕЦЬ» ДИТЯЧОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

«Марта Бота – письменниця, творець свята і світла для ніжних дитячих душ. Вона писала про дітей і для дітей, а її проза чиста й прозора, блакитна і лагідна, справжня і зворушлива» – писав Степан Ткачук у передмові до її збірки оповідань «Сонячний промінець».

Марта Бота побачила перший «сонячний промінець», котрий освітив її творчий шлях, в українській сім'ї панотця Михайла і Марії Русинко сьомого листопада 1943 року на Закарпатті, в місті Ужгороді.

Незабаром після її народження сім'я переїхала в українське село Ремети на Мараморощині, де священник отримав духовну посаду. Потім, у 1947-му році, сім'я переселилась до Вишньої Рівни, де отець правив у церкві і навчав вірників святого письма тридцять років. Полюбив наше село, де хрестив, вінчав, хоронив та освячував людські домівки. Знав всіх, від найменшого до найстаршого, ділив із ними як радість, так і смуток: радив, підбадьорював, жартував, навчав доброго діла, допомагав людям через церкву в скрутних ситуаціях.

У такому дусі виростили і виховались його діти: Марта і Люба, котрі провели своє дитинство під дахом церковної парафії і вікном школи, що стояла біля їхнього подвір'я.

Закінчивши семирічку в селі, юна вродлива дівчина поступила до сігетського ліцею «Філімон Сирбу» на українське відділення, а потім подалась до заочного педагогічного інституту того ж самого міста і працювала вчителькою понад сорок років. Все своє життя присвятила цій нелегкій праці, виховала та просвітила сотні сільських дітей.

Одружившись із своїм колегою по фаху, односельчаном Юрієм Ботою, виростили двох дочок, котрі, в свою чергу, подарували родичам на радість і втіху двох внуків. Між сімейними клопотами і педагогічною роботою вони не відставали від культурно-громадських справ, захищали по-справжньому українство громади. Працювали віддано, чесно і безкорисливо пером і ділом.

Юрій Бота, її муж, був одним із засновників Крайового Союзу українців Мараморощини та палко боровся за відродження української культури, рідної мови і традицій.

У шістдесяті роки через брак спецкадрів учитель Юрій Бота викладав у гімназії сільським дітям музику, математику, але найбільш любив географію.



Відтоді минуло майже півстоліття.

Пані Марта, попри домашні, сімейні та шкільні клопоти, знаходила часу і для книжки. Читала дуже багато: по-українськи, порумунськи. Читала від класичної літератури до сучасної, що допомогло їй літературно розвинути, а нас штовхнуло до бібліотеки.

Почала писати ще ученицею, але її дебют стався пізніше, спочатку на сторінках «Нового віку», а потім постійно друкувалася у культурно-літературному українському журналі «Наш голос».

У нашій українській літературі появилася талановита дитяча письменниця Марта Бота. Вона значно збагатила українську дитячу літературу в Румунії.

Марта Бота опублікувала дві збірки оповідань для дітей: «Глиняна мисочка» і «Со-

нячний промінець», де відчувається любов до сільської дитини, а разом із нею проходить червоною стрічкою їхня психологія.

У своїх творах, як: «Бабусин кіт», «Мамина берізка», «По гриби», «За пташиними яйцями», «Дівчинка з книжкою», «Канікули», письменниця створила ряд цікавих дитячих характерів, котрих зустріла в класі між своїми учнями, в шкільному подвір'ї, на вулиці, а може і вдома, котрих наділяє душевною чистотою і прямою. Як талановитий педагог, матір і бабуса, пані Марта Бота розв'язує різні дитячі проблеми зі всіма радостями, мріями, печалю і невдачами. Маючи на увазі, що її герої діти, котрі завтра будуть дорослими, авторка тонко змальовує їх виховання і самовиховання у всіх його сферах: трудовій, моральній, етичній, естетичній і духовній.

На конкретних прикладах, взятих із шкільного і сімейного життя, розглядаються різні поняття, як: любов до матері і сім'ї у розповідях «Берізка», «Подарунок», «Зрозумів», потім любов і повага до книжки в оповіданні «Дівчинка з книжкою», охорона природи – «За пташиними яйцями», «Жар-квітка», любов і повага до ближнього – «Дружба», «Мій друг», «Подруги.» і т. д.

Письменниця, як вчителька і дитячий психолог, передає читачам неповторний душевний світ малечі, котру щиро любить і виховує. Сприймає, мов на кіноплівці, поведінку дітей в різних обставинах, котрі через наївність або непослушність попадають у різні неприємні ситуації, звідки виручають їх друзі. Але через них виховуються і більше їх не повторюють.

Письменниця Марта Бота любила і театр. Написала багато гарних цікавих і виховних сценет для дитячого театру, котрі представляли її учні на сцені перед численною публікою.

Збиралась кілька разів вислати їх до друку, але сімейні клопоти, кухня, де була справжнім майстром, а також і здоров'я не дали їй можливість здійснити мрію.

Пані Марта Бота була порядна жінка, начитана і дружелюбна, добра односельчанка і подруга, матір і бабуса, письменниця і педагог.

Як справжня українка, завжди вживала тільки літературну мову як вдома, так і на вулиці, в школі. Приємно було із нею розмовляти та спілкуватися на різні літературні теми або в галузі гастрономії, бо завжди було чого навчитись від неї.

Жаль, що так скоро відійшла у вічність та осиротила свою родину, нашу українську дитячу літературу, а також і Вишню Рівну 11 квітня 2017 року, у сімдесят три роки.

Марта Бота, як і її муж Юра, залишаться в пам'яті учнів, знайомих, друзів і читачів її книг. Людина живе вічно своєю творчістю!

Хай буде їм земля пером!

Анна ТРАЙСТА-РУШТЬ



## БАРАНИНА

### Печеня бараняча

Баранина найліпша від серпня до падолиста, пізнійше заносить лоем.

Обкроїти чвертку баранини з лою, сполокати, вложити до великої ринки і відварювати через 20 хвиль (а як велика, то пів години). Опісля відляти воду, обібрати кілька зубців чіснику, поробити в м'ясі кінчастим ножом дірки і нашпікувати чіс-ником цілу печеню. Посолити, дати ложку масла або смальцю, підляти водою і душити поки не змякне. Потім посипати легко мукою, поляти сосом, що наварився з м'яса і поставити до рури, нехай прирум'яниться. Підляти водою і допекти, але вважати, щоби не перепеклося, бо буде сухе і несмачне. Покраяти на кусники, поляти сосом і видати з присмаженими бараболями. Бараболі варить ся необирані, а як простигнуть краєть ся в пластинки (тарельці) й присмажуєть ся на маслі.

### Котлети з баранини, січені

Лопатку баранячу обкроїти з костий, сполокати, лій відкинути а м'ясо посічи на машинці. На 1 kg м'яса вбити одно яйце, одну булку намочену в воді і добре відтиснену, посолити і дати перцю на кінець ножа. Виробити м'ясо рукою на пухку масу, поділити на кілька треба. Котлети робити тоненькі, бо при смаженю стягають ся, а грубі не смачні. Смажити на маслі, а коли з обох боків зарум'янить ся, посипати мукою і засмажити, підливаючи водою, щоби не зробив ся сос. Можна дати зубець чіснику. До сего подаєть ся піре.

### Капуста з бараниною

Сполокати баранину і наляти горячою водою. Коли заварить ся, відляти, наляти свіжої води і варити з закришкою, поки не змякне на пів – тоді виняти і покраяти на зрази. Капусту сполокати, розділити на листки, спарити окропом і накладати в ринку вимашчену маслом, на перемену верству капусти а на неї м'ясо. Потім заляти росолом з баранини і варити поки не змякне. Зробити запражку з муки і масла, заляти сосом, додати зубець чіснику і видати.

### Баранина з помідорами

Сполокати баранячу лопатку, відварити і відляти, щоби стратила неприємний запах. Вложити баранину до ринки вилложеної платками солонини, заляти водою з оцтом, посолити і душити під покришкою поки не змякне. Зварити кілька помідорів, перетерти крізь ситко, заляти баранину і заварити з кількома ложками сметани, розбитої з ложкою муки. Подаєть ся з рижом звареним

сипко на маслі. До сметани додати ложку муки, розбити з помідорами й тоді заляти баранину.

### Потравка з курки

Справити як звичайно, молоду товсту курку і поставити в холоднім місці, щоби скрушила (змякла). На другий день сполохати, наляти зимною водою, а як заварить ся зібрати шумовинє, закришити цибулею, морквою, петрушкою, посолити і нехай варить ся. Коли вже м'ясо буде м'яке, виняти вилками на стільницю, покраяти на части; окремо відкроїти ніжки, крильця з білим м'ясом, а що більші кости відкинути. Зробити білу запражку з свіжого масла і муки. Коли запражка простигне, заляти перецідженним росолом, вложити м'ясо до сосу і заварити. Окремо подаєть ся на тарелі бараболі, випікану гречану кашу або риж.

### Курка печена

Приготовити курку до печеня як в приписі 111-тім. Сполокати, насолити і поставити до ринки (на дно ринки положити дощинки) хребтом до дна. Дати добру ложку масла, трошки води і душити під покришкою. Коли змякне, вставити до брури нехай зарум'янить ся. Посипати тертою булкою, поляти розтопленим маслом, покраяти (як при потравці) і видати.

### Курята смажені

Курята треба різати день перед тим нім мають смажити ся. Справити і поставити в пивниці. На другий день сполокати, покраяти (коли малі на двоє, а як більші то на четверо), посолити, посипати пшеничною мукою, розбити яйце, вляти ложку зимної води, мачати в тім курята і посипати тертою булкою. Смажити в пательни на горячім маслі по половині зі смальцем на вільнім огні, бо на сильнім припалять ся і будуть сирі. Також не давати відразу багато масла, бо булка відпадає, а в міру як висмажить ся додавати масла. Покласти на полумисок і видати з салатою зі сметаною і молодими бараболями.

### Гуска печена

Гуска на печеню повинна бути молода і добре годована. Гуску різати не під шию як інший дріб, але з верха на голову, підставивши посудину, щоби кров стекла до ньюї. Голову звязати платком, щоби піре не покровавило ся і скувати поки тепла. Витерти ірисом або й стиркою, обсмалити над огнем дрібний пух, вважаючи, щоби не закоптила ся. Справити як звичайно і лишити в холоднім місці до другого дня. Коли має пекти ся, виполокати відтяти шию і крила а гуску натерти солию з верха і з середини тай вложити до бляхи (з дощинками на дні) хребтом до гори, підляти трохи води і вставити до рури. Коли підпече ся, сці-

дити смалець і пекти далі поки не змякне. Коли пробе ся гуску вилками, а не виходить кров але сос, то вже готова. Виняти, покраяти, покласти на довгий полумисок, поляти сосом і видати до столу. Подаєть ся з бурачками або капустою. З позісталих частин варить ся потравку. Наставити ті частини в горня і варити, відшумувати, закришити і посолити. Коли змякне зробити запражку з ложки масла і муки, заляти росолом (що в нім варили ся ті позісталі частини) і заварити, додавши ще до запражки кілька ложок сметани. Таку потравку подаєть ся з ри-жом або з бараболями.

### Качка печена

Качку справляєть ся подібно як гуску, але пече ся коротше, бо інакше висохне, а тоді не буде смачна.

### Індик печений

Дріб повинно забивати ся в зимі кілька днів наперед, щоби скрушив, а в літі день наперед. Скубаєть ся індику сейчас по забитю, заки ще теплий, очистити і обсмалити мох, вважаючи, щоби не закоптив ся. Випатрошити, а з частинок, що відтинаєть ся зварити росіл. Індику виполокати, нашпікувати солониною, вложити до бритвани, посолити з верха і в середині і нафаширувати. Фарш робить ся так: треть ся 12 dkg. масла на сметану, січе ся утрібку з індику, печену цибулю, два яйця, дати соли й перцю після смаку. Підгорле треба заткати булкою, котру по випеченю викидаєть ся. Наложити фаршу, зашити й накрити папером, щоби не пригорів, індику понаколювати вилками, щоби шкіра не пукала. Пекти на вільнім огні, коли готовий покраяти і видати. До індику подаєть ся компоти і салати.

Другий спосіб фаршу з каштанами: Зварити 1/2 kg. каштанів, обірати, змолоти на машинці, домішати 12 dkg. втертого масла, два жовтки, ложку пересіяної булки, пів склянки сметанки, пів ложочки цукру, трошки соли. Все те вимішати, наложити в підгорле, зашити а дальше поступати як висше.

### Курята печені

Замість на рожні можна пекти курята ще і в інший спосіб, а саме: порізати курята.спарити і зараз вложити в зимну воду, а тоді дасть ся дуже добре скувати і шкірка не віддирає ся. Виполокати в зимній воді, справити, насолити і наложити фаршем. Втерти ложку масла всипати пі» склянки булки, дати посіченої петрушки, посолити, наложити в курята, зашити, посипати мукою, вмочити в розбитім яйи, посипати булкою ціле куря. Положити курята в бритванну на розтоплене масло і вставити до горячої братрури, поливаючи часто маслом. Пекти годину, але вважати, щоби не перепекли ся. Подаєть ся з зеленок) салатою зі сметаною або мізерією з огірків.

(За «Нова кухня вітамінова», Львів, 1928)  
Див. минуле число «УВ»

## КАРИГІДНИЙ ВЧИНОК МІСЦЕВИХ ВЛАСТЕЙ З ПОЛЯНИ

Донеслося нам, що місцеві влади з Руської Поляни (Roeni de sub Munte) skonфіскували з почти «Самостійність» ч[исло]. 23. Причиною цього необдуманого поступку мала би бути стаття «Українська молодь і угодовщина».

В дійсності тамошний примар — учитель Циціріґа й шеф жандармської станиці Сфатуца від давна дивляться злим оком на те, що Українці з Марморощини відважилися читати українські газети й що починають визнаватися Українцями. Особливо ворожо до Українців відноситься п. Циціріґа, забувши, що як раз Українцям завдячує, що його назначено там примарем. Однак цим своїм поступом молодий, недосвітчений примар отворить очи Українцям з Руської Поляни, і вони самі увидять, який то їм приятель п. Циціріґа.

Щодо конфісування газети, то наряд нехай буде спокійний. «Самостійність» є законний часопис, переходить через цивільну й військову цензуру й ніхто не має права його конфіскувати або перешкоджувати його поширенню.

Про незаконний поступок місцевих

властей з Руської Поляни я доніс властям і думаю, що пан префект Мігалі, котрого справедливість відома цілому Марамурешеві, пригасить шовіністичний вогонь, що розгорівся в жилах місцевих властей з Руської Поляни.

Рівночасно винувники будуть відповідати і перед судом за свій вчинок, що підлягає карному закону. Тому нехай не трівожиться ніхто. Знайдуться судді, що покарають остро подібні злочини, без огляду на те, хто їх поповнив і проти кого вони звернені. Часи, що кожний міг робити, що хотів, минули.

Адвокат Іван ОДОВІЧУК  
(Чернівці (тоді Румунія), тижневик  
«Самостійність», число 26–27 за  
26.08.1934, сторінка 5)

P.S. Архаїзми, історизми та авторські скорочення збережено, зокрема не вжито і апостроф, якого в оригінальному тексті нема із-за відсутності тоді повного набору українського шрифту. Виявлені грубі помилки набору виправлено.

Світлина обговорюваної публікації додається.

### Додаткова інформація та пояснення до статті Івана Ілліча Одовічука «Каригідний вчинок місцевих властей з Поляни»

Свій маленький цикл на сторінках «Українського вісника» щодо українськомовних періодичних друкованих видань Румунії продовжую досить показовою публікацією мого дідуся Івана Ілліча Одовічука в тижневику «Самостійність» за 1934 рік. Це практично історична ілюстрація, в якій, на прикладі конкретного села, яскраво відзеркалюються згадані мною у попередніх дописах проблеми (причому чотири перші чітко простежуються в наведеній публікації):

- криза в економіці, розквіт корупції, шовіністичні тенденції в урядових колах та нестабільна політична ситуація загалом;
- постійний пресинг зі сторони властей;
- надзвичайно прискіплива або й відверто упереджена цензура;
- недостатня кількість активних та стійких до тиску з боку властей розповсюджувачів;
- постійний брак коштів через порівняно незначну кількість передплатників, убогі пресові фонди та надзвичайні (додаткові) видатки через цензуру;

– брак кадрів кваліфікованих журналістів та редакторів, нестача кореспондентів на місцях (тобто відсутність кореспондентської мережі).

Тема наведеної статті співзвучна з більш пізньою публікацією Івана Одовічука «Українці на Марморощині» (Чернівці, тижневик «Самостійність» ч. 16 (53) 21.04.1935, стор. 2), що, поряд з численними повідомленнями про утиски передплатників українських видань, свідчить про гостроту цієї проблеми в краї. Причому і в дописі «Українці на Марморощині» йдеться про утиски передплатників та розповсюджувачів в селі Руська Поляна. Тобто на захист тижневика, його розповсюджувачів та читачів Іван Ілліч ставав неодноразово – і як юрист, і як «батько-засновник», і як політик, і як громадянин. В обговорюваній публікації він зробив наголос на юридичному та адміністративному аспекті.

Слід наголосити, що «Самостійність», на відміну навіть від своєї «старшої сестри» «Самостійної думки», була безкомпромісним органом у досягненні своєї мети. Очевидно тому, з одного боку, вона користувалася популярністю серед читачів, а з іншого — викликала неприязнь румунської влади. Часто румунські жандарми переслідували, били, а то й арештовували читачів та популяризаторів «Самостійності».

В обговорюваному та згаданому вище дописі йдеться про ситуацію в селі Руська Поляна, яке тоді було одним з найактивніших в боротьбі за свої права та самобутність. Тоді вістря тиску було спрямоване на Петра Поповича, який виконував функцію

## Каригідний вчинок місцевих властей з Поляни

Сигот, 20.

Донеслося нам, що місцеві влади з Руської Поляни (Roeni de sub Munte) skonфіскували з почти «Самостійність» ч. 23. Причиною цього необдуманого поступку мала би бути стаття «Українська молодь і угодовщина».

В дійсності тамошний примар — учитель Циціріґа й шеф жандармської станиці Сфатуца від давна дивляться злим оком на те, що Українці з Марморощини відважилися читати українські газети й що починають визнаватися Українцями. Особливо ворожо до Українців відноситься п. Циціріґа, забувши, що як раз Українцям завдячує, що його назначено там примарем. Однак цим своїм поступком молодий, недосвітчений примар отворить очи Українцям з Руської Поляни, і вони самі увидять, який то їм приятель п. Циціріґа.

Щодо конфісування газети, то наряд нехай буде спокійний. «Самостійність» є законний часопис, переходить через цивільну й військову цензуру й ніхто не має права його конфіскувати або перешкоджувати його поширенню. Про незаконний поступок місцевих властей з Руської Поляни я доніс властям і думаю, що пан префект Мігалі, котрого справедливість відома цілому Марамурешеві, пригасить шовіністичний вогонь, що розгорівся в жилах місцевих властей з Руської Поляни.

Рівночасно винувники будуть відповідати і перед судом за свій вчинок, що підлягає карному закону. Тому нехай не трівожиться ніхто. Знайдуться судді, що покарають остро подібні злочини, без огляду на те, хто їх поповнив і проти кого вони звернені. Часи, що кожний міг робити, що хотів, минули.

Адвокат Іван Одовічук.

інкасації коштів за часопис в своєму окрузі. Як свідчать сторінки «Самостійності» за той і пізніші періоди, його не вдалося тоді зламати. а згодом він взагалі став практично «штатним» розповсюджувачем українськомовних періодичних друкованих видань в краї. Принагідно закликаю нащадків Петра Поповича та краєзнавців поділитися спогадами про цього мужнього патріота.

Цікаво, що згадане в обговорюваному дописі число 23 «Самостійності», збереглося в архіві Івана Одовічука. Стаття «Українська молодь і угодовщина» дійсно варта уваги, а в той період становила цілком конкретну небезпеку для властей. Адже в ній молоду читацьку аудиторію закликали не «опускатися в болото угодовщини», не припиняти супротиву, а ставати в ряди активних патріотів свого поневоленого та розділеного народу. Нагадаю, що редактори вважали життєво необхідним добиватися визнання за українцями повного права на самостійне життя (тому й назва місячника була «Самостійна думка», а тижневика «Самостійність»). Особливо глибоко западають в серце їх слова на фоні трагічного українського сьогодення. Тому стаття «Українська молодь і угодовщина» заслуговує на окреме обговорення.

А завершу свій допис надзвичайно потужними словами нині покійного Блаженнішого Любомира Гузара: «Треба усвідомити: нам іще тільки належить збудувати справжню, вільну Україну, підмурком якої слугуватимуть внутрішня свобода кожного та повага до свободи кожного. Свобода нам потрібна для того, аби ми нарешті стали собою. Не тими, ким є нині, а ким покликані бути». Адресую непересічні слова Любомира Гузара, виражені думки мого дідуся, Одовічука Івана Ілліча та свої скромні роздуми представникам молодішої генерації українських інтелігентів та сурівських активістів, як превентивний захід, своєрідне щеплення на майбутнє. Не повторюймо помилок наших попередників, але продовжуймо їх добрі справи!!!

Ярослав ОДОВІЧУК  
Спеціально для часопису  
«Український вісник»

# ДИТЯЧІ СТОРІНКИ

Богдан ЧЕПУРКО

## Покрова – козацька Мати

Вона усе на світі може —  
поправить вчинки і слова,  
у ризи вдягне образ Божий,  
догляне вольності права.

Ізцілить рани і образи,  
одягне в золото ліси,  
усе покриє, всіх розважить  
і сповнить — що б не попросив.

Свята Покровонько, як мати,  
ти нам дитинство зігривай,  
і українську нашу хату,  
і наш веселий рідний край!

Надія КМЕТЮК

## Стоїть Мадонна в білому покрові

Стоїть Мадонна в білому покрові.  
Над Всесвітом стоїть вже стільки літ!  
І сяйвом материнської любові

## ВІРШІ НА СВЯТО ПОКРОВИ



Оберігає і рятує світ.  
Ідуть до Неї немічні і хворі,  
Несуть дітей, ведуть калік, сліпих,  
Ідуть до Богоматері у горі,  
Щоб змилювалась, зглянулась на них.  
Ідуть до Неї праведні і грішні:  
Кого не милують життєві бурі-битви.  
Засмучені, згорьовані, невтішні  
Несуть свої скорботи і молитви...  
Жертовністю і вічністю любові  
Торкається всіх душ, усіх сердець  
Мадонна в білосніжному покрові –  
Довершеності й святості вінець.  
Душевний спокій змученим поверне,

Коли огорне їх тяжка пора.  
До зір покличе крізь колючі терни,  
Засвітить свічі віри і добра.  
Стоїть Мадонна в білому покрові  
Над плином покоління, над плином літ.  
І силою вселенської любові  
Оберігає і рятує світ.

Олесь ЛУПІЙ

## Світу сяйві

Світ у сяйві, не впізнати  
саду і городу.  
То Покрова - світле свято  
Нашого народу.

То Покрова землю вкрила  
щедрими плодами,  
розпростерла ніжні крила,  
стала понад нами.

То Покрова – захисниця  
людей православних.  
То – Богиня -помічниця  
запорожців славних.

Грає осінь кольорова,  
Пахнуть груші, сливи,  
Усміхається Покрова  
до дітей щасливих.

## Мудеса природи

### Підземна річка Пуерто Принцеса

Пуерто Принцеса протікає через печеру приблизно в 50 км на північ від однойменного міста на Філіппінах. Ясна, приваблива лагуна, оточена древніми деревами, приведе до дивовижної підземної річки. Відправившись на екскурсію по 8.2 кілометровій судноплавній річці туристи потрапляють в темне, зловісне королівство переважної тиші і гігантських карстових утворень. Формовані протягом сотень років значні сталагміти і сталактити часто нагадують реальні об'єкти і істоти. До відкриття в 2007 році підземної річки на півострові Юкатан Пуерто Принцеса вважалася самим довгим підземним водним шляхом в світі. У список чудес природи її, ймовірно, включили через незвичайні пейзажі і таємничу атмосферу.



### Столова гора Кейптауна

Столова гора – південноафриканський символ і сама пізнавана визначна пам'ятка Кейптауна. Гора з плоскою вершиною з піками, що досягає 1,086 метрів над рівнем моря, виникла в результаті шести мільйонів років ерозії. Відмітна ознака унікальної екосистеми – найбагатше, і одночасно найменше квіткове королівство в світі, що включає 250 різних різновидів маргариток. Гора помітна з будь-якої точки Кейптауна, а з вершини відкривається вид на неймовірні пляжі Кейптауна. Поїздка на канатній дорозі до вершини – незабутній досвід, який назавжди залишиться в пам'яті, як одне з найкращих спогадів у житті.



Ганс Христиан АНДЕРСЕН

## Перо і чорнильниця

Хтось якось сказав одного разу, дивлячись на чорнильницю, що стояла на письмовому столі в кабінеті поета: «Дивно, що тільки не виходить з цієї чорнильниці! А що ж то вийде з неї цього разу?.. Так, справді дивно!»

– Саме так! Це просто незбагненно! Я сама завжди про це казала! – Звернулася чорнильниця до гусячого пера та інших предметів на столі, які могли її чути. – Чудово, що тільки не виходить з мене! Просто неймовірно навіть! Я й сама, справді, не знаю, що вийде, коли людина знову почне черпати з мене! Однієї моєї краплі достатньо, щоб списати півсторінки, і що тільки не вміщається на ній! Так, я – щось чудове! З мене виходять різні поетичні твори! Всі ці живі люди, яких упізнають читачі, ці щирі почуття, гумор, чудові описи природи! Я й сама не збагну – я ж зовсім не знаю природи – як все це вміщається в мені? Але, це так! З мене вийшли і виходять всі ці легкі, граціозні дівочі образи, відважні лицарі на красенях-конях і багато іншого? Запевняю вас, усе це виходить цілком несвідомо!

– Правильно! – сказало гусяче перо. – Якщо б ви поставилися до справи свідомо, ви б зрозуміли, що ви тільки посудина з рідиною. Ви змочуєте мене, щоб я могло висловити і викласти на папір те, що ношу в собі! Пише перо! У цьому не сумнівається жодна людина, а я вважаю, що більшість людей тямлять в поезії не більше за стару чорнильницю!

– Ви надто недосвідчені! – Заперечила чорнильниця. – Скільки ви служите? І тижня навіть немає, а вже майже зовсім зносилися. То думаєте, що це ви творите? Ви тільки слуга, і багато вас у мені перебувало – і гусячих, і англійських сталевих! Так, я добре знайома і з гусячими перами й зі сталевими! І ще багато вас побуває в мені, слу-

жачи, поки людина буде записувати почерпнуте з мене!

– Чорнильна бочка! – Сказало перо.

Пізно ввечері повернувся додому поет, а він прийшов з концерту скрипаля-віртуоза і перебував ще під враженням його незрівнянної гри. У скрипці, здавалося, сховане невичерпне джерело звуків, які то котилися, дзвенячи, немов перлини чи краплі води, то щебетали пташками, то ревіли бурею в сосновому бору. Поетові здавалося, що він чує плач власного серця, що виливається в мелодії, схожі на гармонійний жіночий голос. Звучали, здавалося, не тільки струни скрипки, але і всі її складові частини. Дивно, надзвичайно! Важким було завдання скрипаля, і все ж мистецтво його виглядало грою, смичок немов сам пурхав по струнах, кожен, здавалося, міг зробити те ж саме. Скрипка співала сама, смичок грав сам, вся суть наче була в них, про майстра ж, який керував ними, вклавши в них життя і душу, просто забули. Забули всі, але не забув про нього поет і написав ось що:

«Як нерозважливо було б з боку смичка та скрипки хизуватися своїм мистецтвом. А як часто робимо це ми, люди, – поети, художники, вчені, винахідники, полководці! Ми задираємо ніс, але ж всі ми – тільки інструменти в руках Творця. Йому одному честь і хвала! А нам нема чим пишатися!»

Ось що написав поет і назвав свою притчу «Майстер та інструменти».

– Що, дочекалися, пані? – Сказало перо чорнильниці, коли вони залишилися самі. – Чули, як він прочитав вголос те, що я написало?

– Тобто те, що ви витягли з мене! – Сказала чорнильниця. – Ви цілком заслужили цей щиголь своєю пихою! Ви навіть не розумієте, що над вами посміялися! Я дала вам його з власного нутра. Дозвольте мені знати свою власну сатиру!

– Чорнильна душа! – сказало перо.

– Гусак лапчастий! – відповіла чорнильниця.

І кожен вирішив, що відповів добре, а усвідомлювати це приємно; з таким усвідомленням можна спати спокійно, тож вони і заснули. Але поет не спав; думки хвилювалися в ньому, як звуки скрипки, котилися перлинами, шуміли, як буря в лісі, і він чув у них голос власного серця, відчував подих Великого Майстра...

Йому одному честь і хвала!

## ЛОГІЧНІ ЗАДАЧІ

• Сума 10 цифрових знаків 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0 дорівнює 45. Спробуй розставити між цими цифрами знаки додавання і віднімання так, щоб в результаті вийшло 9. Одна умова: змінювати порядок цифр не можна.

Відповідь:

$$6=0-6-8+7+9-5+7+8-7+1$$

• Маємо три числа 111; 777; 999. Необхідно закреслити шість цифр таким чином, щоб числа, які залишаться, в сумі склали 20.

Відповідь:

$$6 \text{ і } 7 \text{ і } 7 \text{ і } 9 \text{ і } 1 \text{ і } 7 \text{ і } 1 \text{ і } 9 \text{ і } 7 \text{ і } 7 \text{ і } 9$$

• Скільки років? У любителя крутиголовок спитали, скільки йому років. Відповів він так:

— Візьміть тричі мої літа через три роки та відніміть тричі мої літа три роки тому — і матимете мої літа.

Скільки ж йому тепер років?

Відповідь:

$$81-x : x = (8-x)8 - (8+x)8$$

• Вздовж алеї ростуть 10 дерев. Між ними стоять лавки.

Скільки їх усього?

Відповідь:

6

• В родині п'ять братів. Кожен з них має сестру. Скільки дітей у цій родині?

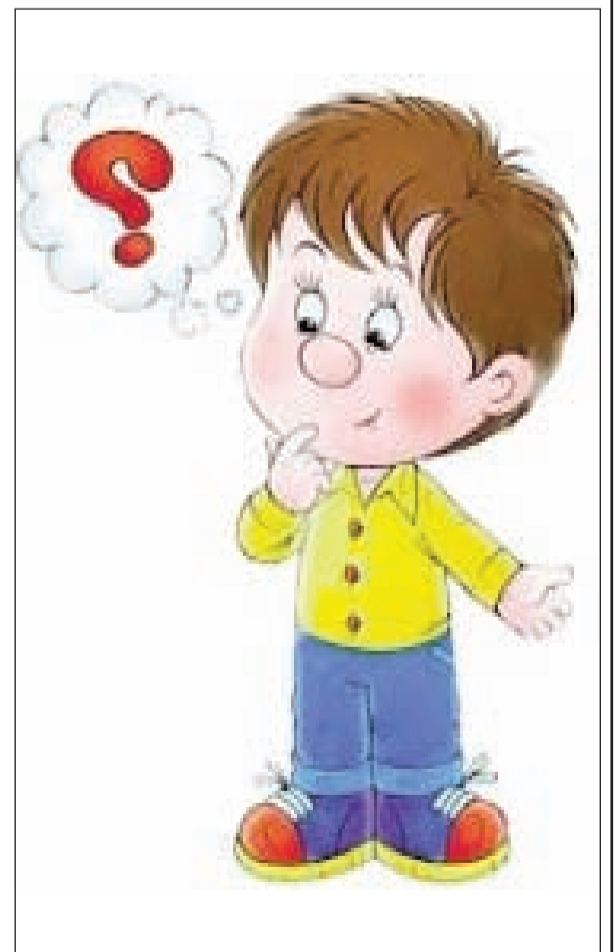
Відповідь:

Шестеро дітей

• З якої посудини не можна нічого з'їсти?

Відповідь:

Юанжодон 8



# До 77-го «вирію» МИХАЙЛА МИХАЙЛЮКА

(Початок на 5 стор.)

(ст. 23) – та громади, в якій він виростав в цілому. Ставиться свято до всього живого, включно до свого ближнього, було першою релігією Михайла, яка і досі залишилась єдиною в його душі. Чимало сил він витрачав в своєму житті, щоб «все було у своєму гнізді», а це стало чи не єдиним заспокійливим ліком його життя-буття і по сьогодні, бо переконаний був і є, що причина людських негараздів починає з моменту, коли ні людина, ні речі не займають «своє місце».



У Чернівцях. М. Михайлюк – другий зліва

Якщо бувало, що прагматичне життя «великого міста» проковувало хоча б мінускульну тріщину в його етико-моральних засадах, Михайло миттєво знаходив вихід: **«Вирішено, через кілька днів їду додому... – відслонив фіранку і гублю погляд у небі. Потерпаю від думки, що воно затемниться, ... і я не побачу, як вертаються з вирію журавлі. В нас одна дорога – і я, і вони прямуємо на північ...»** (ст. 78). І я впевнений, що душею і духом, побачивши їх, полинув в ту же мить «на північ» до рідного гнізда... Воно в глибині його єства залишилось навіки «не порунтане», бо завжди відчуває в нім любов родини, радість друзів, щирість товаришів по віку, миготіння незгасних любовних поривів в очах колишніх коханих.

Прилетівши до свого гнізда, бузьки кілька днів відпочивають. Приїхавши до рідного дому Михайло, як говорять в народі, не знаходить собі місця, хоче всіх побачити, відвідати, поспілкуватись, пожартувати, ринути в спогади, одним словом – увібрати в кожну клітину свого єства все те, що вважає нібито пропущеним, непережитим, можливо, загубленим. З часом, він віднаходить себе частково чи вповні – це вже не відомо мені!

А коли відчуває поклик «вирію» у «велике місто», то все стає не так: **«Всамітніли, порідшали журавлині ключі... Тепер у великому місті чую лиш гул літаків – його завжди чути. А курликання журавлів не завжди долітає до нас. У польоті гинуть і літаки, і журавлі. Від літаків гинуть люди і міста. Від журавлів – тільки мрії»** (ст. 83). Народна мудрість вважає мало важливим

те, що людина забирає з собою в порівнянні з тим, що залишає за собою. Михайло Дорунда-Михайлюк зумів забрати і залишити за собою здійснені мрії, хоча б і тільки частково. Він залишив живую певну крихітку світу, персонажі якого запам'ятовуються як типологічними постаттями в кінці кінців: батьки, брати й сестри, бабусі і діди, вуйки та вуйни, сусіди, товариші дитинства, однокласники, друзі, дрібні чи більші чиновники, особи незміряної людяності, скромні трударі, маленькі шахрайчики, дурисвіти чи меркантильні опортуністи тощо, кожний з власною вільнообраною дорогою життя, що разом створює оте велике інформаційне поле людського досвіду життя, назване урочисто Верховною Мудрістю – невичерпне джерело життєвої практики, яскравих дороговказів для кожного нового подорожнього по нашому світу. Оце ти, Михайле, зробив для своїх!...

Я вірю вповні тобі, що то не проста ностальгія, а якась таємна нестерпна біль, коли **«далекі образи дитинства, які там, у місті, так часто й яскраво приходили в сни і мрії, на мить засвітилися в душі, визирнули з далечіні часу і тут же зникли»**, але не вірю, що ти **«даремно кликав їх... намагаючись вловити запах диму, що колись курився зі всіх шпарин даху хати, прислухався чи не зажурчать десь жорна, розносячи запах свіжої кукурудзяної муки, даремно пробував уявити собі бузька на столі сусіда, почути гупання в саду спілих яблук»** (ст. 293). Твої «кликання» не були і не є даремними, це тільки таємнича напруга твого творчого «гнізда» – якщо дотримуємося мотиву журавлябузька – з якого вилетіли в світ красного слова твої лелеки-твори.

Образи дитинства – це найчистіші образи світу, в якому ми появляємося і виростаємо. Тільки на основі них можна побудувати можливий справжній світ. Вони приходять до нас у певний час. Бузьки прилітають з вирію, щоб «вивести» своїх потомків, за тринадцяти тижнів після Різдва. Образи дитинства можуть прийти і після тринадцять чи три рази по тринадцять літ, вони приходять тільки тоді, коли сповнені умови таємного Різдва-оновлення того чистого можливого світу. Твоє кликання – це **«тільки єдиний вогник, що десь горить яскраво й постійно»** (ст. 303), бо твоє, милий друже, творче Я повторює беззупинно: **«Я йду до нього...»** (ст. 303).

\*

Вельмишановний Михайле, цифра 77 – це стилізований символічний журавлиний-лелечий ключ. Хай понесе він твої мрії до нових творчих сповнень та принесе Тобі з вирію **міцного здоров'я, радості, доброї настрою на Многії щасливі літа!**

Національний Банк України присвятив білому лелеці золоту монету, у мене скромніші можливості і тому я присвячую-упорядковую тобі такі рядки невідомого автора:

*Завжди приходить час – вертаються лелеки,  
З країни теплої у край свій далекий.  
А ти, як птаха, знов прийдеш додому,  
Забудеш біль свій, розлуку і втому!  
Обнімуть тебе родина і друзі далекі,  
Заклеочуть в сусіда білі лелеки!...*

Подасмо нову адресу по інтернету нашої редакції:  
**E-mail: ukrainskyi.visnyk@gmail.com**

## Застереження

- \* За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- \* Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- \* Надіслані до редакції матеріали не повертаються.
- \* Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

## УКРАЇНСЬКИЙ ВІСНИК

UKRAINSKYI VISNYK

Шеф-редактор

**МИХАЙЛО МИХАЙЛЮК**

Редактор – Тереза ШЕНДРОЮ

Техноредагування і комп'ютерний набір: Тереза ШЕНДРОЮ

Редакція: Раду Попеску № 15, Бухарест

Телефони: 0212220755; 0212220737; 0212220748; 0212220724

Друкарня S.C.SMART ORGANIZATION S.R.L., Бухарест, Румунія

ISSN 1223-1614

Redacția: Radu Popescu Nr. 15, Sector 1, București, România